

*OpinTori 2012 - Opetuksen ja koulutuksen
teemapäivä 13.12.2012. Yliopisto-opetus:
Kohti innostavaa ja osallistavaa yliopisto-opetusta*

*Opiskeluun, opintomenestykseen ja valmistumisaikoihin liittyviä
tutkimustuloksia Oulun yliopistossa Prosessi- ja ympäristötekniikan
osastolla*

*TkT Seppo Honkanen
Prosessi- ja ympäristötekniikan osasto
Systeemitekniikan laboratorio*

Opetukseen, oppimiseen ja ohjaukseen liittyviä tutkimustuloksia

- Yliopisto-opiskelijoiden *ennakkotiedon taso ja pystyvyysuskomukset* vaihtelevat suuresti, ja tämä tulisi ottaa huomioon opetuksessa ja ohjauksessa (Hailikari 2009).
- Opinnoissaan menestyvät nuoret käyttävät *optimistista ajattelu- ja toimintastrategiaa* yhdessä *pystyvyysuskomusten* kanssa (Vahtera 2007).
- Parhaat opintomenestyksen ennustajat yliopistossa olivat **pystyvyysuskomukset ja suoritustmotivaatio** (Robbins 2004).
- Motivaatioteorian perusteella pystyvyysuskomukset *saavat ihmiset ponnistelemaan ja jatkamaan päättäväisinä toimintaansa vastoinkäymisistä huolimatta*. Pystyvyysuskomuksia tukevalla teoriolla on neljä osatekijää: *saavutusarvo, sisäinen arvo, hyötyarvo ja hinta*. (Bandura 1997.)
- *Suoritusorientaatiota käyttävät opiskelijat menestyivät tenteissä paremmin kuin opiskelijat, jotka käyttävät oppimisorientaatiota*; he olivat kiinnostuneempia opiskeltavasta asiasta (Harackiewicz ym 1998).
- Niemivirran (2004) viisi erilaista motivaatio-orientaatiota ovat:
  - 1) suoritusorientaatio (tärkeintä on suoriutua paremmin kuin muut),
  - 2) oppimisorientaatio (parasta on oppia uusia asioita),
  - 3) menestysorientaatio (haluaa tehdä tehtävät ja menestyä niissä),
  - 4) välttämisorientaatio (yrittää selvittää kaikesta oppimisesta mahdollisimman vähällä vaivalla) ja
  - 5) ego-orientaatio (tärkeintä on se, minkälaisen kuvan itsestään oppijana antaa ja mitä muut ajattelevat).

Motivaatio

- ***Sisäinen motivaatio*** liittyy toimintaan, johon ihminen ryhtyy toiminnan itsensä vuoksi. ***Ulkoinen motivaatio*** viittaa toimintaan, johon ihminen ryhtyy yltääkseen parempiin tuloksiin kuin muut tai saavuttaakseen ulkoisen palkkion. (Ruohotie & Nokelainen 2001.)
- Motivaatio on osoittautunut hyvin pysyväksi jo peruskoulun ensimmäisen luokan alusta lähtien (Aunola 2002).
- ***Motivatiivinen profiili*** on pysyvä 57 %:lla yhdeksäsluokkalaisista ja 60 %:lla lukiolaisista (Tuominen-Soini 2007).
- Nuoret voidaan Viljarannan (2007) mukaan jakaa ***oppiaineisiin kohdistuvan motivaationsa perusteella*** kuuteen eri ryhmään:
  - 1) Kaikkiin aineisiin motivoituneisiin,
  - 2) Kaikkiin aineisiin motivoimattomiin,
  - 3) Matemaattis-luonnontieteellisiin aineisiin motivoituneisiin,
  - 4) Äidinkieleen ja humanistisiin aineisiin motivoituneisiin,
  - 5) Erityisesti taito- ja taideaineisiin motivoituneisiin sekä
  - 6) Ryhmään, jolle oli tyypillistä matala akateeminen motivaatio, mutta hieman motivaatiota taito- ja taideaineisiin.

Itseohjautuvuusvalmius

- **Itseohjautuvuudella** tarkoitetaan opiskelijan kykyä ohjata omaa oppimistaan tuntien niin vastuuta kuin tietoisuuttakin omasta oppimisestaan.
- **Oppimistaitojen ja metakognition kehittämisessä** yksilöiden väliset erot kasvavat voimakkaasti peruskoulutuksen aikana (Lehtinen 1989).
- **Itseohjautuvuusvalmius** voi olla jo peruskoulun ala-asteelta yläasteelle siirtyvä ominaisuus. Itsearviointitaidot (*reflektio ja metakognitio*) ovat edellytys itseohjautuvuuden kehittymiselle (Mäkinen 1998).
- **Reflektio** on prosessi, jossa oppija aktiivisesti tarkastelee ja käsittelee uusia oppimiskokemuksiaan voidakseen muodostaa uutta tietoa tai uusia näkökulmia aikaisempiin tietoihinsa.
- **Metakognitio** on tietoisuutta omista tai muiden ihmisten kognitiivisista toiminnoista, ajattelusta, oppimisesta tai tietämisestä.
- **Metakognitiiviset taidot** tarkoittavat kykyä käyttää tätä monipuolista metakognitiivista tietoa oman opiskelun ja oppimisen säätelyssä.
- **Kognitiivinen oppiminen** kiinnittää huomiota oppijan mielen sisäisiin prosesseihin ja tiedon muodostukseen.

Voimaantuminen ja alkuvaiheen opintomenestys

- ***Voimaantumisessa*** on Tahvanaisen (2003) mukaan kyse siitä, että henkilö ottaa oman elämänsä hallintaan ja löytää omia voimavarojaan. Voimaantuminen näkyy eritoten parantuneena itsetuntona, toiveikkuutena sekä kykynä asettaa ja saavuttaa päämääriä.
- ***Ensimmäisen vuoden opintosuorituskertymä on*** Rahkosen (2001, 46-49) tutkimuksen mukaan ***merkittävä tekijä ennustettaessa tulevaa opintomenestystä***
- ***Opintojen hidastumisen tärkeimmät syyt*** ovat (Nurmi 2009):
  - 1) sosioekonomiset syyt,
  - 2) tukijoiden puute,
  - 3) luku- ja kirjoitusvaikeudet,
  - 4) aikaisempi huono koulumenestys ja heikko itsetunto sekä
  - 5) huonot koulukokemukset
- ***Alisuoriutuminen:*** opiskelija menestyy huonommin opinnoissaan kuin lahjakkuutensa perusteella voisi olettaa (Nuutinen 2000).

Omia tutkimustuloksiani

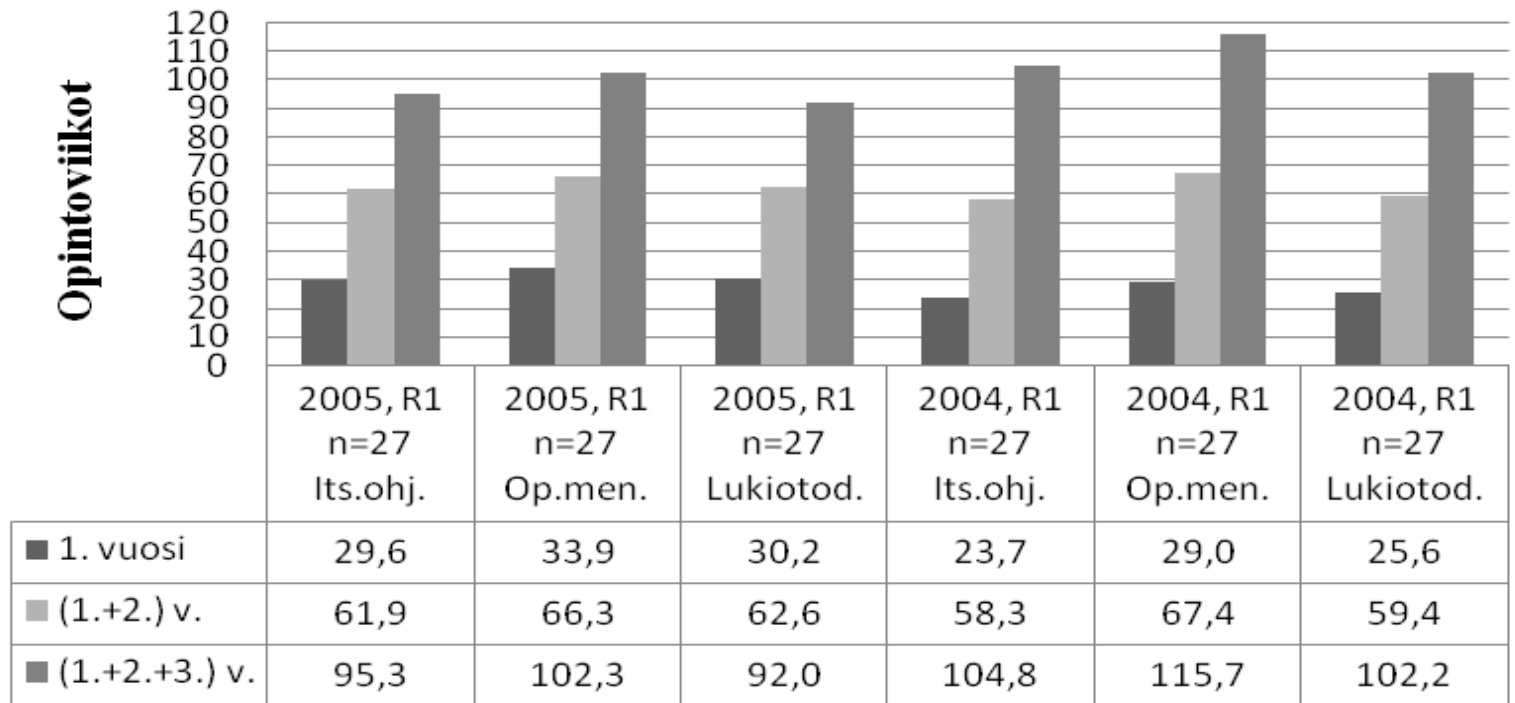
- Tutkimusteni mukaan (Honkanen 2011, 102) ***ensimmäisen vuoden opintosuoritukset näyttävät kuvastavan hyvin opintomenestystä myös seuraavien vuosien aikana.***
- ***Jos opiskelija selviytyy keskimääräistä paremmin ensimmäisestä opiskeluvuodesta, on jatkossakin odotettavissa keskimääräistä parempaa menestystä.*** Asia pätee myös toisin päin: ***jos ensimmäisenä vuonna opintosuorituksia ei tule asetettujen tavoitteiden mukaisesti, on jatkossakin menestyminen keskimääräisestä heikompaa*** (Kuviot 1 ja 2).
- ***Aiempi opintomenestys (Honkanen 2011, 104) lukiossa ei ollut niinkään tärkeää, sillä huonoilla päästötodistusten keskiarvoilla lukiosta selvinneet menestyivät tutkimukseni mukaan opinnoissaan keskimäärin muita paremmin.***
- 19-vuotiaitten miesten (n=41, 1. vuosi $18,0 \pm 7,8$ ov, valmistumisaika $7,1 \pm 2,2$ vuotta) ja naisten (n=65, 1. vuosi $25,7 \pm 9,2$ ov, valmistumisaika $5,8 \pm 1,1$ vuotta) ryhmät poikkeavat merkittävästi toisistaan ensimmäisen vuoden opintosuoritusten ja valmistumisaikojen perusteella.
- Studentin t-testin mukaan 20-vuotiaina aloittaneiden miesten (n=87, 1. vuosi $22,6 \pm 8,8$ ov, valmistumisaika $5,8 \pm 1,3$ vuotta) ja naisten (n=27, 1. vuosi $23,3 \pm 8,5$ ov, valmistumisaika $5,9 \pm 1,0$ vuotta) välillä ei ole tilastollisesti merkittävää eroa ensimmäisen vuoden opintosuoritusten (p=0,703) eikä valmistumisaikojen (p=0,460) perusteella. Naisilla opiskelun aloitusiän vaikutus valmistumisaikoihin on vähäisempi kuin miehillä. (Honkanen 2011, 68.)

Omia tutkimustuloksiani

- **Kuviossa 1** on esitetty Prosessi- ja ympäristötekniikan osaston vuosikurssien 2005 ja 2004 *keskimääräistä paremmin menestyneiden opiskelijoiden opintosuorituskertymät kolmen vuoden aikana, kun arviointiperusteena olivat: itseohjautuvuusvalmius, ensimmäisen vuoden opintomenestys ja lukion päästötodistusten keskiarvo.*
- Kuvioista voidaan havaita selvästi ensimmäisen vuoden opintomenestyksen myönteinen vaikutus opintoviikkokertymiin.
- **Kuviossa 2** on esitetty kuvion 1 mukainen yhteenveto vuosikurssien 2005 ja 2004 opiskelijoista, joiden *opintomenestys oli kolmen vuoden aikana arvioitavien kohtien perusteella keskiarvoa alempi.* Kuvioista nähdään huonon ensimmäisen vuoden opintomenestyksen negatiivinen vaikutus opintomenestykseen: *huono ensimmäisen vuoden opintomenestys johtaa vuonna 2005 aloittaneiden opiskelijoiden ryhmässä 25,7 % alempaan opintoviikkokertymään ja 2004 aloittaneiden opiskelijoiden ryhmässä 25,8 % alempaan opintoviikkokertymään kolmen vuoden aikana verrattuna hyvin ensimmäisenä vuonna opinnoissa menestyneiden ryhmiin.*
- Tämä merkitsee valmistumisaikaan noin vuoden ja kuuden kuukauden lisäaikaa.

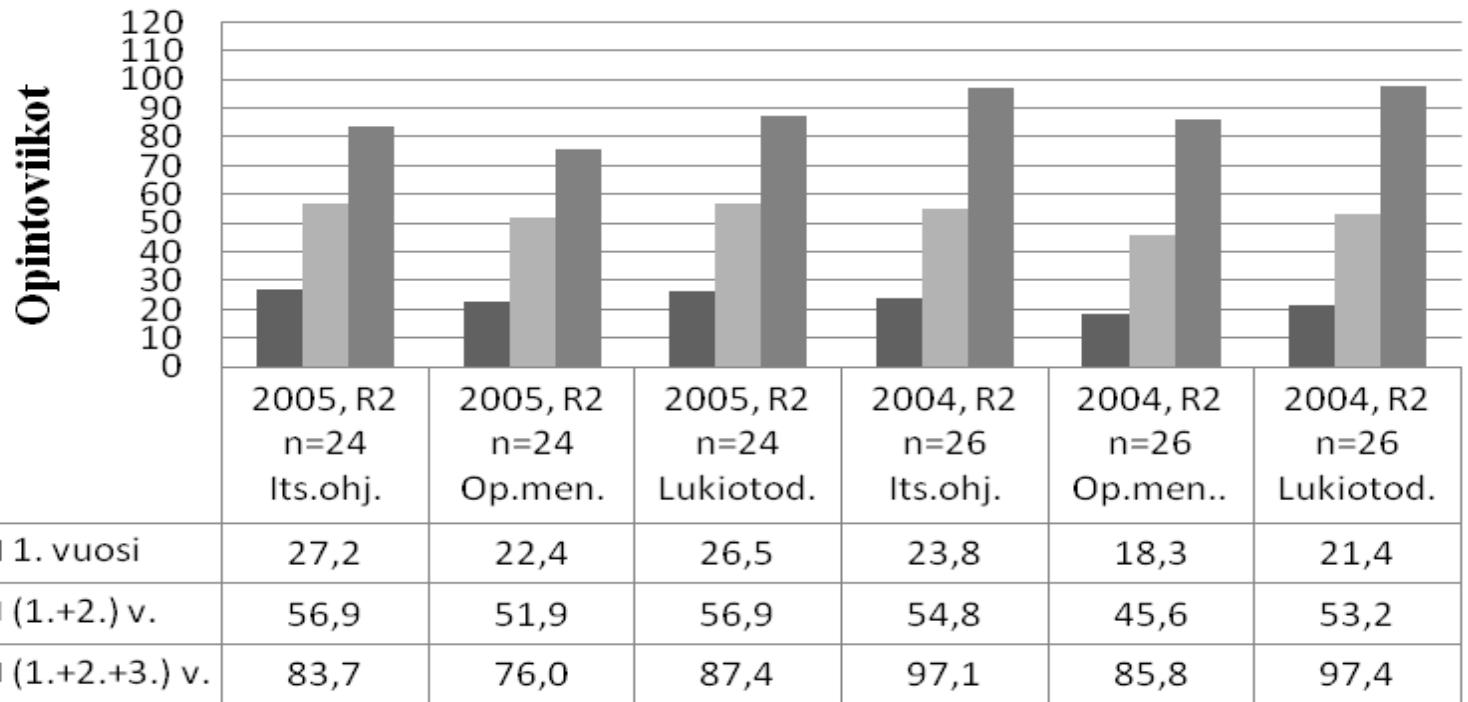
Opintosuoritusten kertyminen kolmen vuoden aikana eri alkukriteerien mukaan

Kuvio 1. Vuosikurssien 2005 ja 2004 opiskelijoiden itseohjautuvuusvalmiuden, ensimmäisen vuoden opintomenestyksen ja lukion päästötodistuksen keskiarvon yhteys myöhempään opintomenestykseen, kun asetetut alkukriteerit olivat keskimääräistä paremmat.

Opintosuoritusten kertyminen kolmen vuoden aikana eri kriteerien mukaan

Kuvio 2. Vuosikurssien 2005 ja 2004 opiskelijoiden itseohjautuvuusvalmiuden, ensimmäisen vuoden opintomenestyksen ja lukion päästötodistuksen keskiarvon yhteys myöhempään opintomenestykseen, kun asetetut alkukriteerit olivat keskiarvoa alemmat.

Itseohjautuvuusvalmiuden, lukiomenestyksen ja opinto-ohjauksen vaikutus opintomenestykseen

- ***Vertailu antaa itseohjautuvuusvalmiuden perusteella vuoden 2005 opiskelijoilla 12,2 % ja vuoden 2004 opiskelijoilla 7,3 % huonomman opintoviikkokertymän verrattuna parempiin ryhmiin.***
- ***Lukion päästötodistusten keskiarvojen perusteella parempien ja huonompien ryhmien välinen opintoviikkokertymien ero on vuosikurssilla 2005 5,0 % ja vuosikurssilla 2004 4,8 % verrattuna parempiin ryhmiin.***
- ***Tehokas opinto-ohjaus näyttää myös vaikuttavan myönteisesti itseohjautuvuuden kehittymiseen ja samalla opintomenestykseen.***
- ***Ilmiö havaittiin Prosessi- ja ympäristötekniikan osaston vuosikurssin 2005 tutkimuksissa. Vuosikurssi menestyi parhaiten kahdeksasta mukana olleesta vuosikurssista ensimmäisenä opiskeluvuotena, kun opinto-ohjausta oli annettu aiempaa merkittävästi enemmän. Kun toisena ja kolmantena vuotena opinto-ohjauksen määrä väheni tuntuvasti, vuosikurssi 2005 on menestynyt vain keskinkertaisesti opinnoissaan. (Honkanen 2011, 152.)***

Opintojen etenemiseen vaikuttavia tekijöitä

- **Opintojen etenemiseen myönteisesti vaikuttavia tekijöitä olivat** (Honkanen 2011, 69) : **aloitusikä opiskelussa, ensimmäisen vuoden opintosuoritukset, myönteisesti kehittyvä itseohjautuvuusvalmius, opiskelumotivaatio, vuorovaikutustaidot ja kokemuksellisen oppimisen ymmärtäminen, oikeat opetusperiaatteet** (havainnollistaminen ja konkretisointi, aktivointi, vaihtelu, yhteistoiminta ja yksilöinti sekä palaute), **voimaantuminen sekä erilaisten oppimistyylien huomioiminen opetuksessa.**
- **Kielteisesti opiskelumenestykseen vaikuttavia tekijöitä voivat olla** (Honkanen 2011, 69): **heikko opiskelumotivaatio ja vähäinen sitoutuminen tehokkaaseen opiskeluun, alisuoriutuminen opiskelussa ja huono itsetunto, matemaattisten aineiden huono osaaminen, heikko voimaantuminen**, joka johtaa heikkoon sitoutumiseen opiskelussa ja **opiskelutekniikassa sekä opetusmenetelmissä esiintyvät puutteet.**
- Opintosuoritusviiveitä tutkin (Honkanen 2011, 73-94, 149) kolmen ensimmäisen opiskeluvuoden aikana kahdeksan peruskurssin avulla. Havaitsin, että **keskimäärin vain 46 % suorittaa peruskurssit enintään kuukauden kuluttua kurssin päättymisestä. Vuoden kuluttua peruskurssien päättymisestä keskimäärin 73 % opiskelijoista oli suorittanut ne.** Valmistumisajoissa esiintyvät viiveet muodostuivat yleisesti opintojen alkuaajan useista suorittamatta jääneistä kursseista, jotka jäivät hidastamaan valmistumista.
- Laineen (2007, 6) tutkimuksessa ensimmäisen vuoden opintojen hidastumisen syitä olivat opiskelijoiden mielestä **kurssien päällekkäisyys, matematiikan kurssien vaikeus, ajankäytön vaikeudet, motivaation puute, harrastukset, taloudelliset vaikeudet, vaikeudet päästä kielikursseille ja alkusopeutusvaikeudet.** Työssäkäyntiä ei pidetty opintoja hidastavana tekijänä.
- Vallon (2007, 19) tutkimuksessa Tampereen yliopistossa opintojen seurantaan joutuneiden opiskelijoiden (n=467) esittämät syyt opintojensa hitaaseen etenemiseen olivat prosenttiosuuksina esitettyinä seuraavat: **opiskelujärjestelyt 15,3 %, opiskelutaidot 12,3 %, terveys 12,0 %, ei vastannut kyselyyn 11,8 %, työssäkäynti 8,1 %, elämänhallinta 8,1 %, tekniset syyt 7,3 %, perhesyyt 7,3 %, opinnot ulkomailla 6,2 %, tutkielmaopinnot 5,1 %, henkilökohtaiset valinnat 3,8 %, ei esitä mitään syytä 2,6 %, armeija 0,2 %.**

Ehdotuksia

- **Opiskelumenestystä ennustava mittaus voisi tapahtua jo lukiovaiheessa**, jotta siitä olisi hyötyä opiskelupaikkaa mietittäessä. Nämä voisivat olla **motivaatio- ja itseohjautuvuusvalmiusmittauksia**. Kolmen vuoden seuranta antaisi arvokasta tietoa teini-ikäisten opiskelutaidoista ja opiskelusta suoriutumisen kehittymisestä ennen varsinaista aikuisiän opiskelua. Vahvan opiskelumotivaation omaavien opiskelijoiden löytäminen mahdollisimman aikaisessa vaiheessa jo lukiossa käyttökelpoisella, motivaatiota ilmaisevalla mittausmenetelmällä, olisi kokeilemisen arvoista. Ne **voisivat täydentää nykyisin käytössä olevia ylioppilaskirjoitusten arvosanoihin perustuvia ns. paperivalintoja ja perinteisiä yliopistojen pääsykokeita**.
- **Lukiolaisille sopiva motivaation mittausmenetelmä** voisi olla **Kivisen (2003) kehittämä opiskelumotivaatiota mittaava kolmiosainen kyselytutkimus**, jossa on 101 kysymystä. Tämän kyselytutkimuksen avulla **voidaan arvioida 1) opiskelijoiden opiskelukokemuksia ja motivaatiota, 2) opiskeluun liittyviä toimintatapoja ja 3) tahtoa**.
- Toinen motivaation mittausmenetelmä voisi olla **Viljarannan (2007) tutkimuksissaan käyttämä oppiainekohtaisen motivaation rooli koulusiirtymissä**. Hänen tutkimusmenetelmässään motivaation määrittäminen **tapahtuu seuraavien kysymysten avulla: 1) oppiainekohtainen motivaatio, 2) toiveammatti, 3) pitkän tähtäimen koulutussuunnitelma ja 4) koulusiirtymä**.
- Kolmantena motivaation mittausmenetelmä voisi olla **Tuominen-Soinin (2007) käyttämä kyselytutkimus, jossa tutkitaan nuorten tavoiteorientaatioprofiilien pysyvyyttä ja muutoksia koulutussiirtymien aikana**. Tässä kyselytutkimuksessa **tutkitaan viittä Niemivirran (2002) löytämää erilaista motivaatioorientaatiota: 1) oppimisorientaatio, 2) menestysorientaatio, 3) suorituslähestymisorientaatio, 4) suoritusvälttämisorientaatio ja 5) välttämisorientaatio**.

LÄHTEET

- Aunola K (2002) Motivaation kehitys ja merkitys kouluiässä. Teoksessa K. Salmela-Aro & J-E. Nurmi (toim.) Mikä meitä liikuttaa? Modernin motivaatiopsykologian perusteet. Keuruu: PS-kustannus, 105-126.
- Bandura A (1997) Self-efficacy: The Exercise of Control. W.F.Freeman, New York.
- Hailikari T (2009) Assessing University Students' Prior Knowledge. Implications for Theory and Practice. Väitöskirja. Helsingin yliopisto, Kasvatustieteen laitos.
- Harackiewicz J M, Barron, K E & Elliot A J (1998) Rethinking achievement goals: when are they adaptive for college students and why? Educational Psychologist, 33: 1-21.
- Honkanen S (2011) Tekniikan ylioppilaiden valmistumiseen johtavien opintopolkujen mallintaminen – perusteena lukiössä ja opiskelun alkuvaiheessa saavutettu opintomenestys. Väitöskirja. Oulun yliopisto, Prosessi- ja ympäristötekniikan osasto.
- Kivinen K (2003) Assessing Motivation and the Use of Learning Strategies by Secondary School Students in Three International Schools. Väitöskirja. Tampereen yliopisto, Kasvatustieteen laitos.
- Laine P (2007) Lappeenrannan teknillisen yliopiston kandidaatintutkinnon opiskelijoiden opiskelukokemuksia ensimmäisen opiskeluvuoden jälkeen. Opiskelijakyselyraportti. Lappeenrannan teknillinen yliopisto, Oppimiskeskus.
- Lehtinen E, Kinnunen R, Vauras M, Salonen P, Olkinuora E & Poskiparta E (1989) Oppimiskäsitys. Kouluhallitus. Valtion painatuskeskus, Helsinki.
- Mäkinen L (1998) Oppilaan itseohjautuvuus ja sitä edistävä ohjaus yläasteelle siirtymisen vaiheessa. Väitöskirja. Joensuun yliopisto, Kasvatustieteen laitos.
- Niemivirta M (2004) Habits of Mind and Academic Endeavors: The Correlates and Consequences of Achievement Goal Orientations. Väitöskirja. Helsingin yliopisto, Kasvatustieteen laitos.

Lähteet

- Nuutinen P (2000) Alisaavuttajista tulevaisuuden lupauksiksi. Peda-forum – yliopistopedagoginen tiedotuslehti 1, 35-37.
- Rahkonen A (2001) Sähkötekniikan osaston opiskelijoiden valmistumisanalyysi Kaplan-Meier-menetelmää ja Coxin regressiota soveltaen. Pro gradu-tutkielma. Oulun yliopisto, Matemaattisten tieteiden laitos.
- Robbins S B, Lauver K, Le H, Davis D, Langley R & Carstrom A (2004) Do Psychosocial and Study Skill Factors Predict College Outcomes? A Meta-analysis. Psychological Bulletin, 130: 261-288.
- Ruohotie P & Nokelainen P (2001) Modern Modeling of Student Motivation and Self-Regulated Learning. University of Tampere, Research Centre for Vocational Education.
- Tahvanainen P (2004) “Vahvaksi ei voi pakottaa” –voimaantumista tukeva vuorovaikutus työkoulunuoren ohjaamisessa. Itä-Suomen työkoulun julkaisuja 3. PD-koulutuksen tutkielmaraportti. Kuopion yliopisto, Kuopio.
- Tuominen-Soini H, Salmela-Aro K, Nurmi J-E & Kiuru N (2007) The Development of Young Peoples’ Motivation and Personal Well-Being Across Educational Transitions. Helsinki Collegium for Advanced Studies. University of Helsinki.
- Vahtera S (2007) Optimistit opintiellä: opinnoissaan menestyvien nuorten hyvinvointi lukiosta jatko-opintoihin. Väitöskirja. Jyväskylän yliopisto, Psykologian laitos.
- Vallo M (2007) Riittävästi opintoja? Selvitys opintotukea saavien opiskelijoiden opintomenestyksestä. Tampereen yliopistopaino Oy – Juvenes Print, Tampere.
- Viljaranta J (2007) Oppiainekohtaisen motivaation rooli koulusiirtymässä. Jyväskylän yliopisto, Psykologian laitos.